

PAMIĘĆ – KULTURA – EDUKACJA

Redakcja naukowa

Andrzej Paweł Bieś SJ

Marzena Chrost

Beata Topij-Stempińska

Akademia Ignatianum

Wydawnictwo WAM

Kraków 2011

Wprowadzenie

Pamięć historyczna jest konieczna w kształtowaniu wizji kulturowej i edukacyjnej dnia dzisiejszego i jutra. Umożliwia rozumienie współczesnej kultury i edukacji, bowiem prawie wszystkie fakty i zjawiska doby obecnej mają swoje odniesienia w przeszłości. Ta historyczna perspektywa czy chociażby tło historyczne potrzebne są, aby w sposób pogłębiony opisywać, a także zrozumieć różnorodne uwarunkowania kształtujące się w rozwoju historycznym. Mają one bowiem swoje ściśle związki z tradycją, kulturą, sztuką oraz edukacją. Pamięć stanowi niejako łącznik tych wydarzeń, faktów czy nawet mitów, które umiejscowione są między przeszłością a przyszłością. Ma jeszcze jedną bardzo istotną funkcję, pomaga jednostce odwołać się do wspólnej świadomości przeszłości, a tym samym pomóc jej w zrozumieniu własnego dziedzictwa historyczno-kulturowego. Pamięć stanowi bowiem warunek *sine qua non* istnienia i trwania narodu czy społeczeństwa. To dzięki niej możliwe jest przekazywanie wartości, zachowań, tradycji, które jednocześnie umożliwia „wspólne trwanie w czasie”. Istnienie związków między pamięcią, kulturą i edukacją pozwala na zakorzenienie jednostki w społeczności, przekaz wartości oraz kreowanie pożądanych wzorców zachowań. Ponadto pomaga we współtworzeniu poczucia tożsamości kulturowej i w jej zrozumieniu. Daje jednostce czy grupie szansę na zaistnienie w świecie oraz udzielenie odpowiedzi na pytania: Skąd pochodzi? Kim jest? Poznanie i zrozumienie wspólnej przeszłości, przodków czy losu pozwala na formowanie poczucia bycia indywidualną, niepowtarzalną jednostką o określonym rodowodzie i odrębności¹. Daje oparcie, pewność, stałość oraz szansę pozostawienia materialnego śladu własnego istnienia.

¹ Por. B. Szacka, *Historia i pamięć zbiorowa*, „Kultura i Społeczeństwo” 2003, nr 4.

Potrzeba wypełnienia luk w wiedzy dotyczącej własnej tożsamości i przynależności motywuje do nieustannych poszukiwań i stawiania pytań odnoszących się do związków między tożsamością a obrazem pamięci historycznej (zbiorowej). Nie ulega wątpliwości, że jednym z podstawowych zadań współczesnych badaczy powinno być „uobecnienie” tej pamięci historycznej czy rozpoznawanie zjawisk, które chociaż osadzone w przeszłości przekazują wiedzę o genezie i kształcie kulturowej i edukacyjnej teraźniejszości oraz jej współczesnych implikacji. Potrzeba takiej refleksji jest ważna, szczególnie w czasie, gdy pamięć historyczna współczesnych Polaków wydaje się być wyraźnie zmałona. Te „zaburzenia” pamięci są często wynikiem „dobrego” postrzegania grupy, do której przynależy jednostka. Jednakże zarówno w interesie państwa, jak i społeczeństwa jest, aby świadomość historyczna nie była zniekształcana przez bieżące wydarzenia i procesy społeczne oraz pamięci indywidualne.

Monografię rozpoczynają teksty autorów, którzy podjęli się próby ukazania relacji między pamięcią historyczną a religią. Religia, która jest nie tylko otwarta na świat i ludzi, ale jest również swego rodzaju „nośnikiem” pamięci i dzięki temu ma szansę twórczo i pozytywnie oddziaływać na współczesną sobie kulturę. Kolejny obszar problemów poruszonych przez autorów dotyczy zagadnień edukacji historycznej, bowiem utrwalanie pamięci jest jednym z jej ważniejszych zadań. Autorzy podkreślają konieczność adekwatnego doboru źródeł historycznych oraz właściwego przedstawienia bohaterów (nie tylko) narodowych. Dzięki odpowiednim wzorcom osobowym można wpływać na wychowywanie młodego pokolenia. W dalszej części monografii zaznaczona została istotna rola wartości, kultury, sztuki, ich powiązań z edukacją młodego pokolenia oraz wpływem, jaki mogą mieć na kształtowanie postaw wobec świata i innych.

Ostatnia grupa artykułów ukazuje znaczenie Kościoła w dziejach jako instytucji kulturalnej czy edukacyjnej.

Z przedstawionych artykułów wynika, że na związki pomiędzy pamięcią a kulturą, pamięcią a edukacją, kulturą a edukacją można patrzeć z wielu stron. Mamy nadzieję, że treści zamieszczone w artykułach nie tylko wzbogacą wiedzę czytelnika dotyczącą poruszanych zagadnień, ale będą inspiracją do dalszych, równie dociekliwych poszukiwań naukowych.